

Удич О.А.,

викладач хорового диригування
Вищого навчального комунального закладу
«Білгород-Дністровське педагогічне
училище» Одеської області,
м. Білгород-Дністровський

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ХОРОВОГО РЕПЕРТУАРУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ: НАЦІОНАЛЬНО-РЕГІОНАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ

Питання, пов'язані з диригентсько-хоровою освітою вчителя музики, постійно розглядаються в науково-педагогічній літературі. А саме, в останні роки досліджуються психолого-педагогічні умови підготовки керівника хору в системі вищої музично-педагогічної освіти (Бірюкова Л.А), засоби театральної педагогіки в диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музики (Кузнецова Г.В.), загально педагогічні та спеціальні здібності, які необхідні вчителю музики (Расторгуєва Т.) та інші. Так, на думку Л.А. Бірюкової, аналіз змісту підготовки майбутнього вчителя музики як керівника хору дає можливість констатувати, що цілісно-комплексній підготовці заважає вузько предметний технологічний підхід до вивчення спеціальних дисциплін, не дослідженні питання відносно конкретних умов, шляхів, засобів та структуризації диригентсько-хорової підготовки студентів, у яких були б поєднані різні напрями діяльності керівника хору [1]. Однак, як справедливо зазначає Г.В. Кузнецова, нові вимоги життя в умовах суспільства, що динамічно розвивається, визначають необхідність постійного пошуку найбільш досконалих шляхів підвищення рівня ефективного освітнього процесу та рівня професійної компетентності майбутніх вчителів [4].

Вважається перспективним розглядання питань диригентсько-хорової підготовки вчителя музики в національно-культурному аспекті, а саме проблеми підбору репертуару. Так, ще у хоровій творчості відомого угорського музиканта З. Кодая прослідковується опора на національні фольклорні традиції. Вбачаючи у хористах активних носіїв національної культури, Кодай ставив перед непрофесійними хорами серйозні задачі, був дуже вимогливим до репертуару та якості виконання, вимагав, щоб хористи вільно читали ноти та свідомо відносились до творів, що вивчаються. Хорове музикування він вважав важливим засобом залучення народу до музики.

Репертуарна проблема в художній творчості виконавського колективу, на думку Заболотного І. та Шевчук Т., – одна з найголовніших. Вона постає навіть перед досвідченими керівниками й диригентами різних хорових колективів – професійних чи аматорських, студентських чи шкільних. Однією з основних проблем є пошук нових творів, які відповідають потребам сучасних виконавців та слухачів [2].

Як вважають вчені, на сучасному етапі у світовому масштабі відбуваються процеси, що характеризують прагнення народів зберегти свою самобутність, підкреслити унікальність своєї культури та психологічного складу. Дослідження закономірностей розвитку міжпоколінних стабільних спільнот (етносів), відродження їх культури завдяки освітнім системам стає актуальною проблемою, а також набуває важливого значення у формуванні особистості сучасної людини. У сфері освіти на регіональному рівні формуються нові тенденції, які відображають, з одного боку, закономірності світового педагогічного процесу, з іншого – національно-регіональні особливості, що обумовлені історичними, демографічними, економічними, етнокультурними факторами, менталітетом народу. Актуальність побудови національної школи та принципи реалізації національно-регіонального компоненту (НРК) стали предметом вивчення засновниками та класиками педагогічної науки (Я. Коменський, І. Песталоцци, Д. Дьюї, С. Гессен, В. Зеньковський, Л. Толстой та інші). Розвиваючи класичні ідеї, сучасна педагогіка виходить з того, що врахування етнорегіональної специфіки є невід'ємним компонентом сучасної освіти (П. Апакеєв, Г. Волков, Є. Жирков, А. Панькін та інші).

Значення НРК дуже велике, оскільки це невід'ємна частка змісту освіти, виток поглиблення до культури, природи, історії будь-якого народу. З досвіду роботи одного з педагогів, краєзнавчий принцип підходу до навчання дозволяє сформулювати у школярів природничо-науковий світогляд, виховати почуття любові та свідоме відношення до своїх національних витоків. До цього ставляться задачі підвищення пізнавального інтересу до національної культури, розвиток традиційної музичної культури народів, виявлення особливостей народної музики, яка представляється на уроці (засобом різноманітних видів музичної діяльності) та в творчих ансамблях; розвиток творчих здібностей учнів до художньо-прикладних видів роботи. Використовується місцевий матеріал в практичних завданнях, в ділових іграх, в складанні кросвордів на естетичні теми.

У багатонаціональній державі ми спостерігаємо розвиток не тільки одного етносу, але і багатьох, тобто можна говорити про поліетнічні регіони. Поліетнічне середовище є своєрідним засобом існування, діяльності та спілкування людей різних національностей та народностей в певних конкретно-історичних суспільних відносинах. Для кожної етнічної групи характерні свої уявлення про значимість тих чи інших стандартів поведінки (Б. Д. Смагамбетова) [5]. Крім того, у науковій літературі розглядаються питання поліетнічності у наступних ракурсах: розвиток поліетнічної культури учнів засобами фольклору в освітньому процесі початкової школи (С. А. Харітонова), кризові трансформації етнічної культури у поліетнічному суспільстві (Л. Мелікішвілі), формування етнокультурної компетентності учнів в поліетнічному навчальному середовищі [3], потенціал культурологічних курсів у вирішенні проблеми поліетнічного виховання.

В Україні є багато місцевостей, де співіснують по сусідству різні етноси, тобто можна говорити про поліетнічний простір. В Бессарабії (південь Одеської області) проживають багато різних народів: українці, росіяни, болгары, молдавани, гагаузи, албанці, цигани та інші. Історично склалося так, що на протязі довгого часу різні за походженням етноси співіснували на загальних територіях, що сприяло взаємопроникненню різних культур. Наряду з позичанням деяких елементів культури сусідніх народів та появи на цій основі елементів нової культури, перед людьми стояло важливе моральне завдання по зберіганню своєї національної культури.

На наш погляд, однією із сторін хормейстерської діяльності вчителя музики є керівництво ансамблевим музикуванням школярів. З метою підготовки до цього виду діяльності в ВНКЗ «Білгород-Дністровське педагогічне училище» Одеської області вже більше 35 років тому був організований студентський фольклорний ансамбль «Рідні наспіви». При цьому ми намагалися враховувати вищезгадані особливості Бессарабського регіону. Майбутні вчителі в процесі роботи фольклорного колективу знайомляться з цілим рядом пісень, а, саме, і з художньою культурою різних етносів. Головні шляхи реалізації НРК у процесі роботи фольклорного ансамблю – вивчення студентами народних пісень різних етнічних груп, а також їх сценічне втілення.

У своїй роботі з колективом ми спрямовуємо роботу на те, щоб у ансамблю було своє особисте творче обличчя, свій індивідуальний почерк, не схожий на інші колективи. У процесі даного пошуку нам довелося звернутися до творчості славнозвісних і навіть деяких молодих колективів, видатних солістів виконавців народних пісень, а також ансамблів аутентичного фольклору Одеської області.

Інтерес для науки та практики є порівняльний аналіз пісенної тематики різних етносів, які проживають в Бессарабії. Перш за все, слід відмітити тему захисту Вітчизни. Любий народ цінував своїх захисників, відносився до них з повагою. Традиційно жінки чекали своїх годувальників додому – а вірність чекання високо цінувалась людьми. При співі вони ділилися тяготами своєї судьби, співчували один одному, набиралися сил – а пісні допомагали їм в нелегкій життєвій ситуації („Наливаймо, браття” „Сичке партизане”).

Оригінальні пісні, в яких показані взаємовідносини між чоловіком та жінкою. Емоційна «палітра» цих пісень дуже широка: від сумних, навіть трагічних до життєрадісних, гумористичних („Були в мене у коморі гроші”, „Бялу вину”). Слід відмітити, що вірність в коханні характерна для багатьох національних культур. До цих якостей відносились позитивно, цінували їх, засуджували невірність. Своєрідною проекцією цієї теми є традиція негативного відношення до дошлюбних зв'язків. Зараз відношення до цього питання неоднозначно, але в минулому таких дівчат засуджували («Уланы»).

Одна з важливих подій на весіллі – благословення батьками дітей. У Бессарабському полікультурному просторі це притаманно практично всім народам. З більшими або меншими відмінностями батьки в українському,

російському та гагаузькому селах благословляють молодих („Ой, ходила, ой, Катюшка” та інші).

Крім вищезгаданої тематики в різних національних культурах нашого регіону є і інші пісні: календарно-обрядові, сімейно-побудові (різного змісту), жартівливі. Є немало пісень гумористичного характеру, але особливою оригінальністю відрізняється такий різновид російської народної жартівливої пісні, як частівка.

Ансамблеве народно-пісенне музикування доцільно доповнити танцювальною музикою. Маємо на увазі не професійні танці, а традиційні, побутові, ті, які можна побачити в будь-якому селі, наприклад: російська «Кадріль», «Коробейники», молдавська «Пелениця», болгарське хоро, циганочка, єврейська «Хава нагила» та «Сім сорок».

Короткий аналіз багаточисельних народних пісень вказаного регіону свідчить про те, що народно-пісенне музикування є одним з ефективних засобів збереження національних традицій. У змісті пісень різних етносів є ряд загальних рис, які сприяють морально-естетичному вихованню як учасників ансамблю, так й слухачів.

У процесі народно-пісенного музикування майбутні вчителі музики надбають такі хормейстерські вміння: внутрішнє чуття та інтонування партитури, виконавський та вокально-хоровий аналіз твору, цілеспрямоване використання основних художньо-технічних засобів, що включає гнучке варіювання прийомів хорового звучання, засвоєння основних принципів створення хорових обробок.

Дуже важливим при цьому є як вербальне, так і невербальне спілкування вчителя музики з учасниками фольклорного ансамбля. Відомо, що інформаційний обмін між хормейстером та співочим колективом здійснюється цілим комплексом професійних дій на основі вербально-невербальної системи. Особливе значення в діяльності вчителя музики набуває мова, яка є важливим засобом впливу на хоровий (ансамблевий) колектив. Невербальна інформація передається експресивною поведінкою засобами виразних рухів (міміка, жести, пантоміміка, постановка тулубу, вибір дистанції та ін.). Рух рук людини, жестикуляція в поєднанні з мімікою та виразом очей – ефективні виразні засоби хормейстера.

Тобто, реалізація НРК в процесі ансамблевого музикування несе в собі великий освітній та виховний потенціал, що сприяє підвищенню професійного рівня майбутнього вчителя музики, а вміння професійно та грамотно підібрати музичний репертуар з урахуванням національно-регіонального компоненту є одним з головних завдань при навчанні майбутніх вчителів музики.

Список використаних джерел:

1. Бірюкова Л.А. Психолого-педагогічні умови підготовки керівника хору в системі вищої музично-педагогічної освіти: Дис...канд. пед. наук: 13.00.02 / Сумський держ. ун-т ім. А.С.Макаренка. – К. – 2008.
2. Заболотний І., Шевчук Т. До проблеми хорового репертуару та його виконання: діалог думок / І. Заболотний // Мистецтво та освіта. - №3(73). – 2014. –С.12-17.
3. Зюзіна Т.О. Потенціал культурологічних курсів в рішенні проблеми поліетнічного виховання [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11323. – Назва з екрана.
4. Кузнецова Г.В. Средства театральной педагогики в дирижерско-хоровой подготовке будущего учителя музыки : Дис. ... канд.пед. наук : 13.00.08/- М. - 2005.
5. Смагамбетова, Б.Д. Стандарты поведения и полиэтническая среда / Б. Смагамбетова // Вестник КазГУ. Серия экономическая. – Алматы : КазГУ. – 1999. – № 7.

Філюк С.М.,

кандидат географічних наук, доцент, ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ

РОЗВИТОК КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Івано-Франківщина, яку часто називають також Прикарпаттям, надзвичайно багата на пам'ятки історії та культури. Цей вислів став чи не “притчею во язиках”, його настільки часто вживають як і ті, хто має це робити з позицій своєї професійної приналежності, так і інші, в тому числі й пересічні громадяни. При цьому реальний стан збереженості й використання з туристичною метою історико-культурної спадщини краю, на наш погляд, досі перебуває лише в зародковому стані.

Безумовне лідерство серед підвидів культурного туризму на Івано-Франківщині займають фестивалі. Найбільш відомими з них є Гуцульський, історія якого налічує вже більше десятка років, Бойківський та Покутські фестивалі, які стали традиційними, Опільський фестиваль, який щойно заявив про себе, але обіцяє бути масштабним і значимим. До цієї ж когорти віднесемо і тематичні фестивалі: “Різдво в Карпатах”, “Бойківська ватра”, “Родослав”, “Карпатський вернісаж”, “Фестиваль ковалів”, етнофестиваль народної музики